

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Adami Contzen E Societate Iesv, SS. Theol. Doct.
Commentaria In Qvatvor Sancta Iesv Christi Evangelia**

Contzen, Adam

Coloniæ Agrippinæ, M.DC.XXVI

vers. 3. 4. 5.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82999](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82999)

Mensura
proportio-
ne nō gra-
du eadem

quod fecisti, id patieris, non enim si stuprum fecisti, stuprum patieris. Sed quod peccato fecisti, auferendo legem, id etiam consequeris, vt tua vita auferatur. Non agi de eodem genere rerum, sed proportionē. Et ita sane intelligi debet Chrīsti verba: de vicissitudine, non gradum paritate. Si in alio seuerus fuit, aut crudelis, in te seuerus erit Deus, & grauis vltor, qui multiplici supplicio peccata tua compensabit, crudelitate maiorem, maiore, minorem, minore seueritate. Quemadmodum in prämio etiam haustum aquæ frigide egeno datum in regno cælorum muneratur. Sensus igitur est, talem in te Deum experieris, qualem hominibus tute exhibueris. Amicus amicum, hostis inimicum, clementem clementem. Durus seuerum habiturus es.

§.5. Leue est, & supra etiam monti, quod hic Beza
Qui uerat Augustinum irridet, & putat illa uerba: *Nolite iudicare*
id re, Augustino imposuisse, ut amen a ripeter de libero
esse in ho- arbitrio d' spuarid, cum tamen sit in Græco, *non re iui-*
minis pote- se, *ne iudicate.* Quasi uero Christus moneat, *ne iudice-*
re docet. mus, si ciat, id in nostra potestate non esse. Vide Bel-
 larm. de grat. & lib. arb. l. i. c. 2. Porro de modo iudi-
 ciorum accurate disputat Augustinus Serm. citato.
Quin Chrysost. Beda. Greg. l. 8. Ep. 45. asserunt nos à
 Domino moneri, ut nolimus, quod uelle poteramus.
 Nisi dicamus Adonibezec non potuisse non reges
 mutilatos sub mensam cogere. Iud. 1. aut Amanem
 non potuisse non crucem statuere Mardocheo, qui
 suis machinis, artibusque captus est, & consentaneum
 factis finem sortitus.

Ταῖς αὐταῖς τέχνησιν αἰλώσεται αἵσπερ ἐπῆρξας.

Οἷατ' ἀνὴρ ἔρξῃ τοῖον τελεῖ· αὐτὸν ἱκάνει.

Artibus suis quisque quas exernit, capitur.

Qualia quisque opera facit, talem finem assequitur.

Ne illi quidem eo improbitatis venerant, ut in
Deum scelera illa referrent. Optime Adonizebec.
Iud. i. 7. septuaginta.

Eadem sententia Iudaei videntur in Thalmude, de suspecta vxore חמקתא hamecanne, & in sanhedrin tract. i. de iudiciis. vbi sic effertur. במדד ש איס במדד בה מודד In mensura qua homo metitur in ea, metiuntur illi.

S. 6. Quod dicit *על פ*, in quo, imitatione dialecti Hebraica factum est; Latini & Græci sine præpositione ornatus loquuntur. Non est comparatio in iudicii malitia, vt dixi, sed feruenter. Non enim qui temere ad alios iudicandos, calumniandosque prompunt, temere a Deo iudicantur, sed summa sapientia, & æquitate; Nam si simile, aut grauius in te delictum inuenitur, eo quod in proximo te ferre iudicasti, non est dubium, quin in eodem te quoque condemnaris. Atque hoc est, quod ait, qua mensura mensi fueritis. Hebraum est Proverbiū מידה כקנה מידה *Midda keneged midda*, mensura est regione mensuræ. Eadem inquam, mensura; sed proportionē maiore: Quia hocipsum, iudicalem alium, peccatum est. Ignoscas igitur alius multum, tibi nihil.

Egomet mi ignosco, Marius inquit

Stultus, & improbus hic amor est, dignusque notari.

Quid tua peruideas oculis male lippus inunctis.

Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum

Quam aut aquila aut serpens Epidamius?

Iudicium igitur dabatur, siue in eodem, siue in di-
uerso crimine.

VERSUS 3.

*Quid autem vides festucam in oculo
fratris tui & trabem in oculo tuo
non vides?*

Versus 4. Aut quomodo dicis fra-
tri tuo: sine cyciam festucam deo-
culo tuo, & ecce trabs est in oculo
tuo.

Versus 5. Hypocrita, eijce primum
trabem de oculo tuo, & tunc vide-
bis eijcere festucam de oculo fra-
tris tui.

QVÆSTIO I.

Quid trabs & festuca?

S. i. **F**estuca seu *xop* & est minimum ligni ramē-
rum, quod digitus oculisque, interdum etiam
sine doloris sensu, ingigitur, a siccitate ita dicta Grae-
cis. Eā minuta peccata significat. Ch. yf hom. 24.
vocat leuissima. S. August. hom. 16. cum festuca ostē-
dit manere caritatem, ideoque iustitiam, exemplum
ponitiam: Nam & filijs nostris quandoque irascimur, fi-
lios vero odisse, quis inuenit? Nec damus alteri filijs discipli-
nam, nisi aliquantulum irascendo, & indignando, nec tamen da-
remus desuper nisi amando. Festuca igitur Augusti-
no est levis ira commotio, quae amando punit deli-
cta, ne inducendo oderit. Certe inter festucam, &
trabem tanta est ex natura rei differentia, vt festuca le-
uiter portari queat, trabes autem sit importabiles, &
non solum oculum destituit, sed etiam totum cor-
pus hominis opprimat, si illi imponatur. Si autem o-
mnia aeterna morte digna essent, quis credat quādam
ita extenuari?

Occurrit tamen Pareus contra Bellarminum. Non
extenuat peccata, sed perstringit hypocritas, qui cum
sint mortali crimine obnoxii, minora peccata fratri-
bus non concedunt. Culicem liquantes, & camelum
glutientes.

Respondet; Non est hoc soluere nodum, sed re-
stringere. Nam 1. mortalia hypocritarum opponit mi-
noribus fratribus, quæ concedere fratribus debent hy-
pocritæ, non autem recte mortalia opponuntur con-
cedendis, si & hæc recte digna sunt, nec festuca est,
sed trabs ferrea ob quam milies, milies ignes debent
uræ æterni, ob quam merito, mundum funditus Deus
euertit. ut Beza docet. 2. Hic saltem quod ante nega-
bat proportio iustituitur peccatorum, mortalium in
hypocritis, minorum in fratribus, ergo & in proci-
fili, quocirca aduersarius illud etiam huc recitat. *Ita*
quantæ culicem, camelum glutientes. 3. Mortalium & Ve-
nialium ex natura discrimen apparet, dum festuca le-
uis, molestant, non excæcans, trabs opprimenti, occi-
dentique confertur. Argumentum autem Cardinalis
est ab Augustino Hom. 16. de Verbis Domini. Multum
interfuit turbatum oculum, & extinctum. Festuca tur-
bat, trabs extinguit. Et Sermo 102. de tempore. Quia ta-
men festuca significet videamus? Subita enim iracundia festu-
ca est, ira vero quæ in longum tempus protrahitur, dum per ad-
um falsis suspicionibus nutritur, trabs efficitur. Et paulo
post: Nam cordis oculum festuca turbat, trabs excæcat. Et,
secundum hæc ergo per subitanam iram cordis oculus turba-
tur, per adum lumen caritatis exstinguitur. Nunc dic Au-
gustino, non extenuat, non comparat peccata, omnia
sunt mortalia.

Neque Dei gloriam quaerit tanta peccatorum exaggeratione aduectarius, quantum in se est, illam cum animarum salute penitus perfundat. Non enim modo peccata, sed ipsum lumen cordis, ipsa caritas ex cunctis mentis festuca, imo trabs est, oculum excaecans, corpus opprimens.

Redarguitur quidem prompta hypocrisis ad alios re-

alios redarguendos, sibi enim illa secuta videtur. Non enim videmus manice quod in tergo est.

Πάντες ἰδοὺ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναβήσονται

Ἄντι δὲ ἵδαν τὸ φάσμα τοῦ οὐνοῦ καὶ τὸν οὐρανὸν

Omnes quidem sumus in aliis monendi sapientes.

Cum vero nos labimur non cognoscimus.

Sed tamen peccatorum in se diuersitas ostenditur, quod alia sint in iustis, alia non nisi in improbis.

§. 2. Non video qua fronte hæc legant illi, qui manere, & regi peccata volunt. Impudentiores certe illo ipso *δοκῶν*, qui festucam educere tentat. Nam ille ex fratris oculo, quod offendit eximere tentat, hic manere trabem vult, & regi ne videatur. Contenditque quamuis vasta mole infixa hæreat, non tamen sibi imputari, infixa frider in vulnere, totumque oculum excæcat. Verum & illud hominibus perfidie frontis obiciendum est. Eos ita iudicate: Omnia sua Calvinistarum scelera esse festucas, non imputari, iust iæ lumen non extinguere. Omnia aliorum esse traves, quia imputantur. Itaque si Catholicus immoderate riserit, trabs est, si Calvinianus bel- la iniqua concitauerit, Turcas, Tartarosque in Chri- stianos adduxerit, festuca est.

QVÆSTIO II.

An monere possit alium qui in simili peccato est aut maiore.

§. 1. QVÆSTIO disputatur a S. Thoma 2.2. q. 33. a. 5.

Constat vero eum qui prelatas est, subdi- torum peccata emendare oportere, etiam si multo maioribus obnoxius sit. Non enim sua obligatione soluitur peccando. Quod si occulta sint eius peccata, monendo alios, se negligendo delinquit. Si manifestam ipsam correctionem despicabilem facit. Officium itaque illius est, se diligentissime, alios diligenter corripiere. Ita Chrysost. Aug. Toletus. Quibus omnibus in correctionibus locum habet, quod Hebræi in Sane- din dicunt. *עוֹנֵי עַמִּי וְעוֹנֵי מִלְכֵּי עַמִּי*. Exorna corpus tuum, deinde orna alios. Quid enim homini prodest, si vniuersum mundum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiat?

VERSUS 6.

Nolite dare sanctum canibus: ne- que mittatis margaritas vestras ante porcos, ne forte conculcent eas pedibus suis & conuersi disrum- pant vos.

QVÆSTIO I.

Qui canes, & porci, & quomodo illis sancta danda non sint?

§. 1. Sanctum & Margaritas pro eodem accipio, doctrinā Euangelii, & mysteriorum exposi- tionem. Sanctum igitur, seu vralia exemplaria habent *ἡ ἀγάπη*, est Euangelium, Sacramenta eius, & Mytheria Margaritam a splendore. Syrus vocat *ܡܚܠܬܐ* Margaritæ. Margaritas vestras. Dicitur est Vnio cuius summum pretium semper fuit Plin. l. 9. cap. 35. Canes maledicant, irrisores. Prouerb. 9. 7. Porci vero ad carnes sacrificiorum, quas non nisi munda debant Leu. 10. 24. & 24. 9. Canes vero & animalia immunda excreationi erant in Prouerio, Deuter. 23. 18. Canis merces veratur offerri, & Leu. 11. 26. Inter execranda

Adami Conzen in Euang. Tom. I.

etiam refertur excerebrare canem: Et Abner in indi- gnatione clamat: Nuncquid caput canis ego sum. Vt igitur nullus cani locus, aut pars in sacrificio, ita nec impu- dentibus illis & improbis Euangelii gratia est facile proponenda. Multo minus porcis, quia deo ingrati sunt, & importuni, vt n. si escam illis proicias, d. lace- rent dantem. Rumpere autem seu dirumpere porci dicuntur: *Seu rupit teretes Marsus aper plagas*. Horre- bant porcos non Iudæi modo, sed multo etiam magis Egyptii, vt si quis porcum retigisset, mox flumi- ne se ab ueret, Herodot. Quin & subulcos templis arcebant. Gentes quoque sacris arcebant prophanos.

ἔκτος ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος, προὐλ ἐστὶν ἐπὶ τῷ φανί. Sic interpretatur S. Cyprianus ad Demetrianum. Oblatrantem te, & aduer- sus Deum, qui vnus & verus est, ore sacrilego & verbis impis obstreptem, frequenter Demetrianæ contempseram verecun- dius, ac melius existimans errantis imperitiam silentio sperne- re, quam loquendo dementis insaniam prouocare. Nec hoc sine diuini mysterij & nominis autoritate faciebam, cum scri- ptum sit: In aures imprudentis noli quicquam dicere, ne quan- do audierit irrideat sensatos sermones tuos. Et iterum. Noli respondere imprudenti ad imprudentiam eius, ne similis fias illi: & sanctum quoque inbecamur intra conscientiam nostram tenere, nec conculcandum porcis & canibus exponere, loquen- te Domino, & d. cente. Ne dederitis sanctum canibus, neque miseritis margaritas vestras ante porcos, ne conculcent eas pe- dibus, & conuersi elidant vos. Et Cyprianum imitatus S. Ambr. in Psal. 118. Propterea ergo mysterium regis bonum est abcondere. Peccat enim Deo qui commissi sibi mysteria pu- tauerit indignis esse vulganda. Periculum itaque est non solum falsa dicere, sed etiam vera, si quis ea insinuet, quibus non o- portet. Quod vitium quadrupertitum est, vel adulationis, vel auaritie, vel iactantia, vel loquacitatis in causa; quia dum adhuc adulati vult aliquis ei cui loquitur, effundit mysterium. Nonnulli etiam studio lucri mercedem proditiōis sequun- tur, vt legenda silentio vendant loquendo. Alij, vt plura nosse tur- videantur, & scientiam suam iactent, aperiunt quod celare deberent. plerique dum sine iudicio loquuntur, verbum emit- tunt, quod reuocare non possunt.

§. 2. Tertullianus eodem modo interpretatus, in- de consuetudinem fluxisse ostendit, Gentiles & ca- techumenos Christiana mysteria celandi. cap. 2. ad v- xorem. Nolite inquit margaritas vestras porcis iactare ne con- culcent eas, & conuersi vos quoque evertant. Margarita vestra sunt quotidiana conuersationis insignia. Quanto curaueris ea celan- occurrere, tanto suspectiora feceris, & magis cauenda Gentili- bus curiositati. Latetis ne tu, cum lectulum, cum corpusculum tuum chumenos, signas, cum aliquid immundum statu expuit, cum etiam per noctem exurgis oratum, & non Magia aliquid videberis ope- rari? Non sciet maritus, quid secreto ante omnem cibum gi- stes: & si scierit panem, non illum credit esse qui dicitur. Et l. de præscriptionibus aduersum Hæreses, grauitur eos increpat, qui hanc disciplinæ partem negligebant.

In primis quis Catechumenus, quis fidelis incertum est, pa- riter audiunt, pariter audiunt, pariter orant: etiam Ethnicis si Ecclesiasti- superuenierint, sanctum canibus, & porcis margaritas, licet non ea celare veras iactabunt. Simplicitatem volunt esse prostrationem disci- plina, cuius penes nos curam lenocinium vocant, pacem quoque passim cum omnibus miscant.

§. 2. Nō est eo in loco promulganda Euangelii do- ctina, vbi nulla est utilitas. Sic Act. 13. 46. Antioche- nis in Pisidia non prædicatur Euangelium. Nam cre- bro quicquid hominibus improbis annunciat, interdum stulticia est illis. 1. Cor. 2. 14. Hincabite & puluerem aperiu- excutere iubentur. Luc. 10. & Act. 13. id faciunt. tur, pro- Nec tamen contrarium Christus fecit, cum Scribas pter bonos & Phariseos instruxit. Nam quamuis magna pars a- nimas nimis obstinatis gratiam repudiarent, multi ta- men conuersi effecerunt, vt labor ille propositum teneret.

§. 4. In explicatione doctrinæ salutatis, id præ- cipus